

ขอสรุป และ ขอเสนอแนะ

ความคิดเรื่องโมกษะโคเริ่มมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยยุคเวทเมื่อชาวอินเดียนำยัน
 รุกข์แยกส่วนประกอบของความเป็นมนุษย์ออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นร่างกายกับส่วน
 ที่เป็นจิตหรือวิญญาณ โดยเชื่อว่าถึงแม้ส่วนที่เป็นร่างกายจะต้องมีการเสื่อมสลายเน่าเปื่อย
 ไปเป็นธรรมดา แต่ส่วนที่เป็นวิญญาณจะมีการคงอยู่ได้เป็นอมตะ เมื่อบุคคลตายลง วิญญาณ
 ของเขาหรือที่ในคัมภีร์ฤคเวทนิยมเรียกว่า "อสู" จะละทิ้งจากร่างเก่าไปสู่วางใหม่
 ซึ่งมีรัศมีสุกสว่าง และมีความสมบูรณ์เทียบพร้อมทุกประการ เพื่อแสวงความสุขในมิติโลก
 หรือสวรรค์ตามผลของกรรมที่อื่นใดแก่ การประกอบพิธีกรรมและการให้ทาน[แก่พรานหมณ์]
 เป็นอาทิ ส่วนผู้ที่ประพฤติกุจริตยัคคือกรรม ละทิ้งการประกอบกิจทางศาสนา ก็จะต้อง
 ไปสู่ภูมิที่อยู่ต่ำลงจากโลกมนุษย์ เป็นแดนที่มีมืดมิดเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานที่เรียกว่า
 "นารกโลก" ลักษณะของการรับขอลกรรมทั้งคัมภีร์และชีวในพระเวทสตีทวาจะเป็นไปในแบบไม่มี
 ที่สิ้นสุด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ภายหลังจากความตาย บุคคลจะมีชีวิตอยู่เป็นอมตะในอีกโลก
 หนึ่งตามผลกรรมที่ตนได้เคยกระทำไว้ในโลกนี้

ต่อมา ในคัมภีร์ระเวทส่วนที่เป็นพรานหมณะแท้ ๆ เราได้พบว่ามีการเปลี่ยนแปลง
 ทางความคิดเกี่ยวกับเรื่องชีวิตภายหลังจากความตายเกิดขึ้น ซึ่งสันนิษฐานว่า เนื่องมาจาก
 พรานหมณะผู้แต่งคัมภีร์ต้องการจะเน้นให้เห็นถึงความสำคัญของการทำพิธีกรรมบางอย่าง
 ซึ่งคงจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการให้ทักษิณาแก่พรานหมณะควาย ตามความ
 เชื่อแบบใหม่นี้ บุคคลจะไม่ประกอบพิธีกรรมบางชนิดตามที่เดิมที่กำหนดไว้จะต้องพบกับความตาย
 ชั่วอีก หรือ ปุณรมฤตยู อย่างแน่นอนในโลกหน้า แต่ก็มีใคมีกล่าวต่อไปว่า อะไรจะเกิดขึ้น
 กับเขาผู้ใดประสมกับเคราะห์กรรมดังกล่าว ต่อมาในคัมภีร์อุปนิษิต ความเชื่อกดังกล่าวก็ได้
 มีการวิวัฒนาการ เปลี่ยนแปลงไปเป็นความเชื่อในเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดของวิญญาณ

หรือที่นิยมเรียกใหม่ว่า "อากมัน" กล่าวคือ มุคคผลเมื่อตายจากโลกนี้ไปแล้ว ภายหลังจากที่ได้ไปเสวยผลกรรมส่วนใหญ่อยู่อันหนึ่งระยะเวลาหนึ่งในโลกหน้า ก็ยังคงกลับมาเกิดใหม่ในโลกนี้อีก มีลักษณะหมุนเวียนเป็นวัฏจักรหรือที่เรียกว่า "สังสาร" โดยที่ไม่มีใครสามารถจะหลีกเลี่ยงได้ และเนื่องจากการเกิดมีความคิดว่าตนเองไม่มีอิสระเพราะมีกรรมเป็นเครื่องผูกมัดใจของตกอยู่ในสถานะที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง ไม่นั่นเองดังกล่าว ทำให้ชาวอินเดียนโบราณในสมัยนั้นเกิดมีความปรารถนาที่จะหาวิธีช่วยตนเองให้หลุดพ้นจากวัฏฏะนี้ไป

เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้บุคคลต้องมีการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสาร พวกเขาก็คงเห็นว่า อวิชชาคือความไม่รู้อย่างแท้จริงว่าสาระที่แท้จริงของตนคืออากมันเท่านั้น มีส่วนที่เป็นร่างกายซึ่งไม่มีความจริงยั่งยืน และอากมันนี้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพรหมันซึ่งเป็นหลักที่มา และเป็นสาระที่แท้จริงของทุกสิ่งทุกอย่างหมดในสากลจักรวาล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความไม่รู้อย่างแท้จริงว่าทุกสิ่งทุกอย่างตลอดจนคนเราทุกคนล้วนมีรากฐานมาจากสิ่งเดียวกันทั้งสิ้นคือ พรหมัน เป็นสาเหตุแท้จริงที่ทำให้บุคคลต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร ทั้งนี้เพราะเนื่องจากความไม่รู้อย่างแท้จริงทำให้บุคคลเกิดความเข้าใจผิดคิดว่าตนเองเป็นมีเจเจกบุคคล [อหังการและมมังการ] ที่แตกต่างไปจากผู้อื่นและสิ่งอื่น ๆ ทั้งหมด อันเป็นสาเหตุให้เกิดความปรารถนาทะยานอยาก ซึ่งจะเป็นเครื่องผลักดันให้บุคคลกระทำกรรมต่าง ๆ นานาอยู่ตลอดเวลา และในการกระทำกรรมเหล่านั้น เนื่องจากบุคคลมีความคิดอหังการ-มมังการ จึงทำให้เกิดมีการผูกพันตนเองเข้ากับกรรมด้วยความคิดยึดมั่นถือมั่นอยู่ว่า ตนเป็นผู้นั้นกระทำกรรม และดังนั้น จึงต้องเป็นผู้รับผิดชอบของการกระทำนั้น ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลต้องเวียนว่ายตายเกิดอยู่ในวัฏสงสาร เพื่อรับผลกรรมของตนไปเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การที่บุคคลจะสามารถหลุดพ้นเป็นอิสระจากวัฏฏะดังกล่าวนี้ได้ ก็ด้วยการทำลายเครื่องผูกมัดคือ กรรม ซึ่งจะกระทำได้โดยการขจัดรากฐานที่ทำให้กรรมมีผลผูกพันกับตัว

ผู้กระทำ นั่นคือความยึดมั่นถือมั่นในความคิดที่ว่า ตนเองเป็นปัจเจกบุคคล และการที่จะทำลายความยึดมั่นถือมั่นอย่างฉับ ๆ นี้ได้ ก็โดยการรู้อัจฉริยภาพที่แท้จริงว่า ตนเองมาจากพรหมัน และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพรหมันดังที่โกลดวามาแสดงข้างตน

แท้จริง ความคิดที่ว่าคนเรามาจากโตน หรือเกิดขึ้นมาได้อย่างไรนั้น เริ่มมีมาตั้งแต่ในสมัยยุคเวทแล้วโดยแบ่งแยกออกได้เป็นหลายความคิดด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นความคิดที่ว่า โลกและคนเราเกิดจากการสร้างด้วยอำนาจของเทพเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง แต่ความคิดที่สำคัญที่เชื่อว่าเป็นที่มาของการเกิดความคิดในเรื่องพรหมันก็คือ ความคิดที่ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างในสกลจักรวาลนี้ตลอดจนสิ่งมีชีวิตทั้งหลายล้วนเกิดมาจากส่วนต่าง ๆ ของร่าง ๆ หนึ่ง ซึ่งเรียกว่า "บุรุษ" แต่ความคิดดังกล่าวนี้ถือว่าเน้นหนักไปในด้านวัตถุมากเกินไป ซึ่งชาวอินเดียนโบราณในสมัยอนุเมนิทไม่นิยมกัน เพราะเห็นว่า วัตถุเป็นสิ่งที่ไม่มีธรรมชาติไม่จีรังยั่งยืน จึงไม่สมควรแก่การที่จะให้ความสนใจ ตามความคิดของบุคคลเหล่านี้ สิ่งที่จะถือเป็นหลักที่มาของสกลจักรวาลนี้ได้ จะต้องมีความจีรังยั่งยืน ไม่มีการเปลี่ยนแปลง และเป็นอมตะ ซึ่งแน่นอนจะเป็นสสารวัตถุไปไม่ไกลนอกจากจะเป็นจิตหรือวิญญาณที่มีสถานะเป็นนามธรรม ซึ่งในคัมภีร์อุปนิษัทเรียกว่า พรหมัน ทุกสิ่งทุกอย่างถือว่ามาจากพรหมัน และนอกจากนั้น พรหมันยังได้ เข้ามายู่ในทุกอย่างทุกอย่างในฐานะที่เป็นอาत्मินของสิ่งทั้งหลายเหล่านั้นด้วย อาत्मินของคนเราก็เช่นกัน เชื่อว่ามาจากพรหมัน และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพรหมันด้วย บุคคลใดสามารถรู้อัจฉริยภาพในขั้นนี้ได้ อาत्मินของเขาที่จะได้มีอิสระหลุดพ้นจากร่างทั้งหลายตลอดกาล ได้กลับไปรวมอยู่กับพรหมันอย่างแท้จริงดั้งเดิม ความหลุดพ้นเป็นอิสระของอาत्मินนี้ ในคัมภีร์อุปนิษัทนิยมเรียกว่า โมกษะ

ขอเสนอแนะ

เนื่องจากวิทยานิพนธ์นี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาและวิเคราะห์ความคิดเกี่ยวกับโมกษะในสมัยพระเวทโดยเฉพาะ แต่ความคิดดังกล่าวนี้ก็มีวิวัฒนาการสืบต่อมาในสมัยหลังที่เกิดมีศาสนาฮินดู พุทธ และ เจน ด้วย ดังนั้นจึงเห็นสมควรที่จะให้มีการ

ศึกษาค้นคว้าความคิดทั้งกล่าวต่อไปนี้ในศาสนาทั้ง 3 เพื่อพิจารณาว่า ความคิดเรื่อง
โมกษะในสมัยพระเวทมีอิทธิพลมากเพียงใดต่อแนวความคิดในศาสนาที่สำคัญ ๆ ของ
อินเดียระยะหลัง และเพื่อให้การศึกษาเรื่องโมกษะตามความคิดของชาวอินเดีย
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย